

In memoriam

Soiden levästön tutkija ja luonnon inventoija on poissa – Väinö Hosiaisl- luoma 1934–2016

Filosofian lisensiaatti, suo- ja luonnonsuojelututkija Väinö Olavi Hosiaisloma kuoli 82 vuotiaana 2.12.2016 Helsingissä. Hän syntyi Nurmeksessa 28. heinäkuuta 1934 mutta kasvoi ja kävi koulunsa Kauhavalla. Väinön isä oli Kauhavan kunnalliskodin tilanhoitaja. Äiti hoiti suurperheen lapsia, joita oli seitsemän.

Väinö kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1953 yleisarvosanalla laudatur. Väinön yleislahjakkuus, erinomainen huolellisuus ja tarkkuus tulivat esille jo hänen varusmiespalveluksensa aikana Viestirykmentissä Riihimäellä, kun hän suoritti 1954 sotilasradiosähköttäjän I:n luokan pätevyystutkinnon, johon vain suhteellisen harvat ylsivät.

Väinö aloitti kasvitieteen, eläintieteen ja maantieteen opinnot Helsingin yliopistossa varusmiespalveluksesta vapauduttuaan syksyllä 1954 ja teki kasvitieteen laudaturtyön Etelä- ja Keski-Pohjanmaan keidassoista. Hän valmistui filosofian kandidaatiksi 18. joulukuuta 1958 perinteisellä kasvitiede, eläintiede ja maantiede yhdistelmällä, jota oli täydennetty geologian ja paleontologian approbaturilla.

Matemaattis-luonnontieteellinen osasto antoi vuoden parhaan pro gradu -tutkielman palkinnon Hosiaislumalle 1959 (Donnerin palkinto) Pohjanmaan keidassoista koskevasta oppinnäytteestä. Hän laati siitä kirjoituksen *Suo-lehteen* (Hosiaisloma 1961) ja kuvasi siinä alueelta useita keidasoiden yhdistymätyyppejä. Väinö Hosiaisloma liittyi Suoseuraan vuonna 1961.

Opintoihin kuului ajan tavan mukaan myös opettajapätevyyteen tähtääviä opintoja. Opetusharjoittelun hän suoritti Helsingin normaalilyseoissa vuosina 1964–65 saaden kokonaisarvioin-

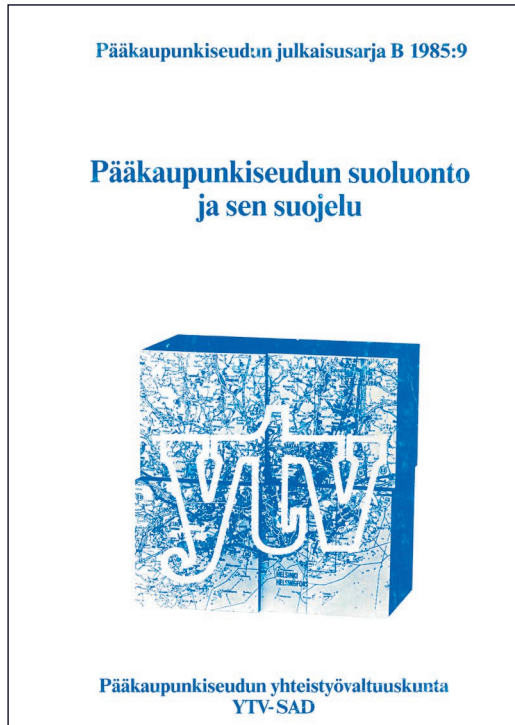

Väinö Hosiaisloma Helsingin yliopiston eläintieteellisellä asemalla Tvärminnessä syksyllä 1972. (Kuva: Tuomo Niemelä).

nissa tuloksen ”hyvin hyvä”. Luonnonhistorian ja maantieteen opettajapätevyyteen vaadittavat kasvatustieteen opinnot hän suoritti Jyväskylän yliopistossa vuonna 1968 arvosanalla approbatur (erinomaiset tiedot).

Väinö Hosiaisloma oli Rauno Ruuhijärven kenttäapulaisena mukana Lokan tekoallasalueen suotutkimuksissa Sodankylän Sompioissa kesinä 1958–1959.

Hosiaisloma toimi 1960- ja 1970-luvuilla Helsingin yliopiston kasvitieteen laitoksessa ja Lammin biologisella asemalla kurssiassistenttina ja hoiti assistentin toimia parikymmentä vuotta, ajan tavan mukaan lyhyillä määräyksillä. Hän opetti kasvitieteen perusteita myös farmasian opiskelijoille ja toimi lyhyen aikaa puutarhamanuenssina sekä piti leväkurssin. Väinö

Väinö Hosiaislouman tunnettu julkaisu pääkaupunkiseudun suoluonnosta on aiheensa pioneeriteoksia.

kävi syventämässä yleistä lajintuntemustaan Itä-Afrikassa Uppsalan yliopiston järjestämällä ja prof. Olof Hedbergin johtamalla kenttäkursilla (1.–17.1.1971). Toimiessaan assistenttina Lammin biologisella asemalla järjestetyillä kasvillisuuskurseilla Väinö hallitsi hyvin niin putkikolokasvit kuin sammat ja jäkälätkin, jotka tulivat vastaan tehtäessä kasvillisuuskuvaus- ja tutkittaessa tarkasti näytealuruutuja.

Väinö Hosiaislouma muistetaan rauhallisena ja asiallisena opettajana, joka hallitsi asiat hyvin. Eritoten hänen pikkutarkat ja hyviä kuvia sekä tekstejä sisältäneet opetusmonisteensa olivat opiskelijoille parempi termien ja käsitteiden tietolähde kuin oppikirjat. Hyvänä esimerkkinä on ns. levämoniste (Hosiaislouma 1975 e).

Kasvitieteen lisensiaattitutkimuksen hän teki vuonna 1968 keidassoiden kuljujen ja allikoiden viherlevistä. Väitöskirjan aiheeksi tuli keidassoiden leväfloora ja sen suhde veden kemiaan, erityisesti ombrotrofia-minerotrofia gradienttiin. Hän julkaisi aiheesta kuusi tutkimusta (Hosiaislouma 1975 a, b, c, d ja 1976), viimeisen yhdessä Kimmo

Tolosen kanssa (Tolonen & Hosiaislouma 1978). Tutkimuksissa näkyy sekä hyvä levätuntemus että kokemus soiden ekologiasta. Artikkelit ovat tärkeä olottuvuus suomalaisessa suotutkimuksessa. Työt ovat varmastikin kotimaassa jääneet turhan vähälle huomiolle. Toisaalta niillä on kuitenkin jonkin verran kansainvälistä tunnettavuutta. Toivottavasti julkaisujen digitaalinen formaatti saattaa ne nykyajan suotutkijoiden olottuville.

Väinö Hosiaislouma teki Helsingin yliopiston kasvitieteen laitoksella Maanmittaushallituksen tutkijana yhdessä Rauno Ruuhijärven kanssa suoyhdistymätyyppien levinneisyyskartan Suomen kartastoon (mittakaava 1:1 milj.). Työ edellytti koko Suomen alueen ilmakuvien läpikäyntiä ja kesti vuoden verran (Ruuhijärvi 1988, Ruuhijärvi & Hosiaislouma 1988).

Väitöskirja ei ottanut valmistuakseen. Tunnettisuus ja pikkutarkkuus eivät tunnetusti ole väitöskirjojen valmistumista edistäviä tekijöitä. Hosiaislouman kohtalo ei tässä ole ainutkertainen. Tämä johti kuitenkin yliopistouran kariutumiseen.

Ura jatkui onneksi kuitenkin käytännön luonnonsuojelun parissa. Hosiaislouma sai vuonna 1982 toimen Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan (YTV) palveluksessa ja aloitti luonnonsuojelualueita koskevan selvitystyön. Vuonna 1984 hän sai vakituisen toimen YTV:n ympäristötoimiston luonnonsuojelututkijana. Hän kartoitti ja kuvasi luonnonsuojelu- ja virkistysalueita, teki ehdotuksia kaavoituksessa säilytettäviksi kohteiksi ja suunnitteli luontopolkuja. Hän teki hyvin itsenäistä työtä ja useita huomattavia selvityksiä; yhden eritoten soista eli raportin pääkaupunkiseudun suoluonnosta ja sen suojelusta (Hosiaislouma 1985). Julkaisu on ollut paljon käytetty teos, niin hallinnossa kuin alueen luonnonsuojelujärjestöjenkin tietolähteenä.

Muita merkittäviä selvityksiä ovat raportti Pääkaupunkiseudun luonnonsuojelukohteista (1983) ja puiden jäkälästä ilmanlaadun indikaattorina (2001). Myös tarkat kartoitukset Vantaanjoesta ja Helsingin merenrannoista voivat tulevaisuudessa osoittautua tarpeellisiksi. Vuonna 1986 YTV:n hallitus asetti toimikunnan, jonka tehtävänä oli ohjata ja valvoa luontovalistusaineiston laatimista pääkaupunkiseudulla. Hosiaislouma oli YTV:n edustajana tässä toimikunnassa. Hän jäi eläkkeelle YTV:n luontotutkijan toimesta vuonna 1997.

Väinö Hosiailuoma oli monipuolinen hyvin luonnon tuntenut kenttätutkija, huolellisen työn tekijä ja hyvä piirtäjä. Valitettavasti väitöskirja ei lupaavan alun jälkeen toteutunut eikä myöhemmin kuulunut enää Hosiailuoman tavoitteisiin. Se painoi ilmeisesti kuitenkin mieltä ja vanhemmiten, ystävien mielestä, Hosiailuoma erakoitui.

Kirjallisuutta

Hosiailuoma, V. 1961. Pohjanmaan keidassoista. (Summary: On the raised bogs of Pohjanmaa, Ostrobothnia). *Suo* 22: 1–5.

Hosiailuoma, V. 1975 a: On the ecology of *Euglena mutabilis* on peat bogs in Finland. – *Annales Botanici Fennici* 12: 35–36.

Hosiailuoma, V. 1975 b: *Gloeodinium montanum* (Pyrrhophyceae, Algae) grown in darkness. – *Annales Botanici Fennici* 12: 55–56.

Hosiailuoma, V. 1975 c: Muddy peat algae of Finnish raised bogs. – *Annales Botanici Fennici* 12: 63–73.

Hosiailuoma, V. 1975 d: *Staurastum elongatum* (Desmidiaceae) in Finland. – *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica* 51: 11–13.

Hosiailuoma, V. 1975 e. Levätieteen peruskurssi (cl I.A.6.1.2.). Helsingin yliopiston kasvitieteen laitos.

Hosiailuoma, V. 1976: Effect of HCl and NaCl on the growth of *Netrium digitus* (Desmidiaceae). – *Annales Botanici Fennici* 13: 107–113.

Hosiailuoma, V. 1983. Pääkaupunkiseudun arvokkaimmat luonnonsuojelukohteet: Tutkimus ensisijaisesti rauhoitettavista alueista. Pääkaupunkiseudun julkaisusarja A 5/1983: 1–185. Helsinki: Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV-SAD. Helsinki.

Hosiailuoma, V. 1985: Pääkaupunkiseudun suoluonto ja sen suojelu. Pääkaupunkiseudun julkaisusarja B 9/1985: 1–203. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV-SAD. Helsinki.

Hosiailuoma, V. 2001: Puiden jäkälät Helsingin kantakaupungin ilmanlaadun kuvaajina vuonna 2000. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 14: 1–42, 4 liitettä.

Ruuhijärvi, R. 1988: Suokasvillisuus. Julkaisussa: Alalammi, P. (toim.) Suomen kartasto, vihko

Väinö Hosiailuoma Ilomantsin Kesonsuolla kesällä 1970. (Kuva: Tuomo Niemelä).

141–143: Elävä luonto, luonnonsuojelu. Maanmittaushallitus & Suomen maantieteellinen seura, Helsinki, 2–6.

Ruuhijärvi, R. & Hosiailuoma, V. 1988. Suot. Myrar. Mires. 1:1 000 000. Julkaisussa: Alalammi, P. Suomen kartasto, vihko 141–143. Liite 2. Elävä luonto, luonnonsuojelu. Maanmittaushallitus & Suomen Maantieteellinen Seura, Helsinki.

Tolonen, K. & Hosiailuoma, V. 1978: Chemical properties of surface water in Finnish ombrotrophic mire complexes with special reference to algal growth. – *Annales Botanici Fennici* 15: 55–72.

Rauno Ruuhijärvi, Tapio Lindholm, Heino Vänskä & Ahti Mäkinen

Kirjoittajista Rauno Ruuhijärvi on entinen esimies ja ystävä sekä Heino Vänskä ja Ahti Mäkinen entisiä yliopistonaikaisia työtovereista. Tapio Lindholm oli Hosiailuoman oppilas.